

**UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA SOCIOLOGIE A ANDRAGOGIKY**

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

OLOMOUC 2010

Blanka Mahdalová

**UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA SOCIOLOGIE A ANDRAGOGIKY**

**MOTIVAČNÍ PROGRAM PRO DOBROVOLNÍKY DOBROVOLNICKÉHO
CENTRA OBLASTNÍ CHARITY ZNOJMO**

**VOLUNTEER MOTIVATIONAL PROGRAMME OF THE VOLUNTEER
CENTRE OF THE REGIONAL CHARITY ZNOJMO**

Bakalářská diplomová práce

Blanka Mahdalová

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Silvie Prudká

OLOMOUC 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Motivační program pro dobrovolníky Dobrovolnického centra Oblastní charity Znojmo“ vypracovala samostatně s použitím literatury uvedené v příloženém seznamu literatury.

Ve Znojmě dne 29. 3. 2010

.....

Poděkování

Děkuji tímto slečně Mgr. Silvii Prudké za pomoc a podnětné připomínky, které mě vedly při zpracování mé bakalářské práce.

Děkuji manželovi a dětem, že to se mnou během studia vydrželi.

ANOTACE

Hlavním cílem mojí práce bylo vytvoření „Motivačního programu Dobrovolnického centra Oblastní charity Znojmo“.

Objektem průzkumu byli dlouhodobí dobrovolníci Oblastní charity Znojmo, kteří v naší organizaci působí 1 rok až 7 let a mnohé tato činnost stále naplňuje.

Pro sběr dat jsem zvolila dotazníkovou techniku a vzhledem k tomu, že většinu těchto respondentů znám a potkávám se s nimi i narativní výpovědi (viz příklady u druhů motivace).

Byli osloveni všichni dlouhodobí dobrovolníci, kteří v současné době působí v naší organizaci.

Rozeslala jsem 34 dotazníků a 24 respondentů odpovědělo. Otázky v dotazníku byly voleny tak, aby bylo možné zjistit, co lidi motivuje stát se a hlavně zůstat dobrovolníkem a jaké ocenění je nejvíce potěší.

Na základě průzkumu byl navržen motivační program.

OBSAH

ÚVOD	2
1 DOBROVOLNICTVÍ	4
1.1 Historie organizované dobročinnosti na území ČR do roku 1948	5
1.2 Dobrovolnictví v České republice v období socialismu	7
1.3 Obnova organizované dobročinnosti v ČR po roce 1989.....	8
2 TEORIE MOTIVACE K DOBROVOLNÉ ČINNOSTI	9
2.1 Motivace, potřeba, motiv.....	9
2.2 Druhy motivace.....	11
3 DIECÉZNÍ CHARITA BRNO – SÍŤ CHARITNÍCH DOBROVOLNICKÝCH CENTER	16
3.1 Základní pojmy	16
3.2 Legislativní ukotvení dobrovolnické služby v DCHB	17
3.3 Aktivity, na kterých se dobrovolníci podílejí	20
4 OBLASTNÍ CHARITA ZNOJMO - DOBROVOLNICKÉ CENTRUM OBLASTNÍ CHARITY ZNOJMO	21
4.1 Stručná historie a poslání Oblastní charity Znojmo.....	21
4.2 Dobrovolnické centrum Oblastní charity Znojmo	24
4.3 Typy dobrovolných aktivit, které dobrovolníci OCHZ vykonávají ...	27
4.4 Vedení dobrovolníků v OCH Znojmo	30
5 CÍL A METODOLOGIE PRŮZKUMU	32
5.1 Cíl výzkumu (dotazníku)	32
5.2 Průzkumné otázky (v dotazníku).....	33
5.3 Účastníci průzkumu	33
5.4 Metoda sběru dat.....	33
5.5 Analýza dotazníků	34
6 MOTIVAČNÍ PROGRAM PRO DOBROVOLNÍKY	41
6.1 Jak si udržet dobrovolníky	41
6.2 Vytvoření Motivačního programu	43
ZÁVĚR	47
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	48
SEZNAM PŘÍLOH	50
Příloha č. 1: Dotazník	50

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je „Motivační program pro dobrovolníky Dobrovolnického centra Oblastní charity Znojmo“.

Moje práce vychází především z praxe, ze zkušeností získaných přímo v provozu různých sociálních zařízení. Proto i moje bakalářská práce je především pokusem o zkoumání možností činností dobrovolných spolupracovníků.

Motivační program pro dobrovolníky není obecně jednoduché téma. Dnešní společnost není příliš nakloněna soucitu, toleranci, solidaritě.

I proto je důležité vychovávat si dobrovolníky, hledat rezervy, přivádět nové zájemce a hledat, jak je motivovat. Ve své práci chci zmapovat současný stav, konstatovat jeho přednosti a nedostatky a hledat jak a kudy dál.

Vzhledem k tomu, že jsem pracovala jako koordinátor Dobrovolnického centra, si uvědomuji, jak je vytvoření Motivačního programu pro práci s dobrovolníky důležité.

V současné době se i nadále v rámci své profese setkávám s dobrovolníky v Domově pro matky v tísni Znojmo a jejich činnosti si nesmírně vážím. Pro naše zařízení jsou dobrovolníci, hlavně dlouhodobí, velkým přínosem.

O to víc jsem se snažila zjistit, co vede a jaká je motivace těchto lidí, kteří jsou ochotni věnovat svůj volný čas a vykonávat velký kus dobré práce bez finančního ohodnocení. Zjišťovala jsem, co naopak naše organizace může poskytnout jim.

Práci jsem rozdělila do šesti základních kapitol. V první kapitole jsem nastínila historický vývoj dobrovolnictví v na území České republiky od středověku až po současnost. Druhá kapitola je věnována teorii týkající se dobrovolné činnosti. Jsou zde vysvětleny pojmy motivace, potřeba, motiv popsány druhy motivace dle Friče. V další kapitole seznamuji čtenáře s Diecézní charitou Brno, pod kterou Dobrovolnické centrum Oblastní charity Znojmo spadá. Jsou zde vysvětleny základní pojmy, legislativní ukotvení a aktivity, na kterých se dobrovolníci Diecézní charity Brno mohou podílet.

Ve čtvrté kapitole jsem se zaměřila na seznámení s činností Oblastní charity Znojmo a Dobrovolnickým centrem Oblastní charity Znojmo, pro které byl motivační program vytvořen.

V další části kapitoly jsem se zaměřila na typy dobrovolných aktivit dobrovolníků Oblastní charity Znojmo. Součástí této kapitoly je i popis vedení dobrovolníků a funkce koordinátora. Pátá kapitola je věnována samotnému průzkumu a hypotézám. V poslední šesté kapitole je důležitá část „Jak si udržet dobrovolníky“ a návrh Motivačního programu pro dobrovolníky Dobrovolnického centra Oblastní charity Znojmo, což bylo cílem mé bakalářské práce.

1 DOBROVOLNICTVÍ

Někde v dalekém pravěku vznikaly první mravní normy. První pravidla chování, která posouvala společnost dál, prohlubovala a rozvíjela její kulturnost. Snad Levi-Strauss věřil, že první takovou normou byl zákaz incestu. K dalším asi patřila zásada mrtvé pohřbívati, pro jejíž dodržování zemřela Antigona. Jak se postupně z beztvaré tlupy vydělovala společnost, společnost s jistými pravidly, určitě k těm z nejprvnějších patřila i potřeba solidarity, vzájemné pomoci. Člověk jako zoon politikón, tedy člověk společenský, si uvědomoval postupně a pozvolna potřebu soudržnosti. Ne vždy a ne stejně intenzivně. Jinak to jistě později fungovalo v demokratických Athénách, jinak ve Spartě, kde neduživé děti neměly právo na existenci. Po otrokářském Římu přichází křesťanství. Pokud Řecko dalo Evropě myšlení a Řím právo a pořádek, křesťanství si jako prvotní vytklo lásku, ve smyslu lásky k bližnímu. A protože my jsme především odchováni křesťansko-židovskou tradicí, zabývejme se zejména naším, křesťanským pojetím soucitu a solidarity. Každá společnost asi dospěla časem k potřebě vzájemně si pomáhat. A nejen v rámci rodiny. Potřeba pomáhat dobrovolně a z ohledu na své bližní je snad samozřejmou kulturní normou každé civilizované společnosti.

„Dobrovolnictví není v lidské společnosti něčím novým, v každé kultuře a společnosti pomáhali ti, kteří na tom byli lépe, méně šťastným, kteří kvůli nemoci, chudobě či přírodní katastrofě pomoc potřebovali. Solidarita a vzájemná pomoc tvoří základ existence lidské společnosti i všech náboženství“¹.

¹Srov.: TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O., Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích, 1. vyd. Praha: Portál, 2002, str. 23. ISBN 80-7178-514-8

1.1 Historie organizované dobročinnosti na území ČR do roku 1948

Církev. Kdysi všemocná, později kritizovaná, někdy až zatracovaná. Ale právě církev, jejímž posláním je péče o blaho věřících, byla tou první institucí, která už od středověku byla úzce spjata s dobročinností. Vliv církve byl kdysi všudypřítomný, a tak není divu, že začala působit jako první. S přibývajícím časem slábl vliv církve a stát se stále více prosazoval i při péči o lidi sociálně slabší. V dějinách Evropy jsou jasné milníky, po kterých se ubíraly cesty zlepšování péče o lidi postižené. Humanismus a renesance, osvícenství. Ostatně z něj trochu vycházely i reformy Marie Terezie a zejména jejího syna Josefa II. na konci 18. století. Myšlenky renesance a humanity, období vlády Josefa II., to byly vlivy, které nastartovaly aktivitu státu v této oblasti².

Období národního obrození je velmi významnou etapou v historii českého národa - ostatně nejen českého, národní emancipace je charakteristická pro celou Evropu. Snahy o emancipaci a zviditelnění vedly k mnoha aktivitám různorodým, zejména politickým a kulturním. V době svého vzepjetí národ nezapomínal ani na ty nejslabší, nejchudší³.

Zvláštní kapitolou určitě je konec první světové války a počátek samostatného Československa. Právě podobné krizové doby prověřují soudržnost společnosti a její solidárnost. Už spíš z literatury a vyprávění víme, že na konci války přišlo domů mnoho bývalých vojáků zdravotně postižených, mnohdy i jinak zbídačených. Skoro každá naše rodina měla ve svém středu nějakou oběť válečného masakru. Nově vznikající republika si sociální instituce teprve budovala a tak v poválečné době hodně záleželo na pochopení spoluobčanů v různých vískách i městečkách. Asi i proto si náš samostatný stát uvědomil potřebu institucionálního zajištění péče o potřebné.

² Srov.: FRÍČ P. a kolektiv, Dárcovství a dobrovolnictví v ČR, Praha: AGNES, 2001, str. 23, ISBN 80-902633-7-2

³ Srov.: Tamtéž str. 23

Ve 30. létech se naše země rozvinula politicky i hospodářsky. Nově vznikaly různé spolky, ústavy, zařízení, postupně i nadace. Do humanitních projektů se zapojovaly i obce, často ve spolupráci právě s neziskovou sférou řady spolků a sdružení. Pro tuto dobu je dost charakteristické i to, že velká část finančních zdrojů pocházela z nestátních prostředků.

Šťastných dvacet let naší samostatnosti vystřídala, bohužel, válka. Mnichov, tzv. druhá republika, protektorát. Válečná léta asi není třeba zdůrazňovat, Heydrichiáda je dodnes chmurným stínem nad naší zemí. Stali jsme se na pár let hospodářskou základnou Říše a tomu bylo nutné všechno přizpůsobit⁴.

„Po válce se podařilo čilý spolkový a občanský život obnovit. Jako již v předválečné době se zejména mládežnické, ale i odborové, tělovýchovné a kulturní spolky stávají nástrojem politického boje. Zejména sociální demokraté a komunisté (kteří později dovedou tuto myšlenku k dokonalosti), si uvědomili, že podchycení volnočasových aktivit mládeže i dospělých vede k těsnějšímu sepětí se světonázorovými idejemi stran, pod jejichž patronací se tato činnost provádí. Také co se týče motivace k dobrovolné práci hraje velkou roli idea, ve jménu které člověk věnuje svůj čas, síly, či finanční prostředky“⁵.

⁴ Srov.: FRIČ P. a kolektiv, Dárcovství a dobrovolnictví v ČR, Praha: AGNES, 2001, str. 23, ISBN 80-902633-7-2

⁵ Dostupný z: http://www.dobrovolnik.ecn.cz/d_hist.shtml - Pohled do historie dobrovolnictví v ČR, cit. 18. 3. 2010

1.2 Dobrovolnictví v České republice v období socialismu (1948 – 1989)

Konec války sliboval mnoho, ale než se mohla zkoušená země znovu nadechnout, přišli komunisté. Bylo by možné asi dlouho a detailně dokumentovat, jak se všechno dění, i humanistické koncepce, podřídily ideologii. To, co se s ní shodovalo, bylo ponecháno pod nějakým „uvědomělým“ pláštíkem, co se nehodilo, dostalo nálepku buržoazní a postupně bylo utlumeno, pokud ne rovnou zakázáno.

Církve byly cíleně a záměrně vytlačeny na okraj společnosti. Řada objektů jim byla zabavena a tak zanikla postupně hmotná základna církevní charity. Pro tuto dobu byl příznačný i osud řádových sester. Zpočátku byly přímo pronásledovány, postupně ovšem mohly působit a pečovat o lidi přestárlé a nevléčitelně nemocné. Prostě konat skutky milosrdenství. Ale v podstatě potají skoro poloilegálně. To nebyly věci, kterými by se komunisté chlubili ⁶.

Není pochyb o tom, že „éra socialismu“ otočila hodnoty, postavila prakticky na hlavu řadu zásad naší křesťanské civilizace. Různé „akce Z“ paradoxně spíše potlačovaly spontánní dobrovolnost a nahrazovala jí iniciativou „za čárku“. Iniciativou, která byla jistým výkupným řádovým občanům pro eventuální přijetí dětí do školy apod. Ona iniciativa nevycházela skutečně zdola, od občanů, byla zase institucionální a tedy i neupřímná. I když je nesporné, že řada podobných akcí měla i smysl a posloužila dobré věci.

⁶ Srov.: FRIČ P. a kolektiv, Dárcovství a dobrovolnictví v ČR, Praha: AGNES, 2001, str. 23, ISBN 80-902633-7-2

1.3 Obnova organizované dobročinnosti v ČR po roce 1989

„Po roce 1989 dochází teprve k obnově demokratických struktur v plné šíři a začíná prudký rozvoj nezávislých sdružení v oblasti ekologie, lidských práv, humanitární činnosti, sportu, sociální oblasti atd. Stát mnoho z nich podporuje poskytováním grantů pro různé oblasti, zejména v sociální sféře, kde, zdá se, se uplatňuje názor, že nestátní organizace dovedou pokrýt poptávku po některých službách lépe, než státem řízené centralizované instituce. Přestože veřejnost je často skeptická vůči dobrovolné činnosti a velká část populace prohlašuje, že by se nikdy ničeho podobného nedopustila, lze v posledních letech vysledovat i pozitivní tendence, které přibližují Českou republiku civilizovanému světu i na tomto poli“⁷.

Tento proces návratu lidských hodnot do společnosti ale nebyl procesem jednoduchým. Bohužel se do morálních základů společnosti dostala i zásada, že peníze jsou vždy na prvním místě. Přesto naše zkušenosti ukazují, že mravní jádro společnosti se obnovuje, že zejména mladí chápou potřebu solidarity.

⁷ Dostupný z: http://www.dobrovolnik.ecn.cz/d_hist.shtml - Pohled do historie dobrovolnictví v ČR, cit. 18. 3. 2010

2 TEORIE MOTIVACE K DOBROVOLNÉ ČINNOSTI

„Na rozdíl od většiny zemí západní Evropy, kde je dobrovolnictví běžnou součástí života, bylo potřeba po roce 1989 – a to do jisté míry je třeba stále – překonávat dědictví minulosti v myslích lidí. Ještě dnes potkávám dost těch, kteří se diví, že někdo dělá něco zadarmo a rád, a nechce se jim věřit, že přínosy takové činnosti mohou být „k nezaplacení“.⁸

Co vede člověka k dobrovolné činnosti? Proč někdo věnuje svůj čas, energii a vlastně i kousek sebe někomu cizímu? Motivace lidského chování je disciplínou pořád těžko definovatelnou, pořád prozkoumávanou. Zejména pokud jde o ochotu obětovat se, dávat kousek svého pohodlí ve prospěch cizí bytosti, potřebného člověka, na kterého často nejsme citově vázáni. Každý člověk má přece záliby, koníčky, kamarády, své lásky. A to všechno jsme ochotni obětovat (přesněji část z toho) pro bídu, starosti a trápení jiných, bližních, přiznejme si to. Křesťané věřili, že jejich dobrota a láska tady, na zemi, se jim vrátí dvojnásob v životě věčném. Jak ale motivovat dnešní občany, většinou nevěřící, v život věčný?

2.1 Motivace, potřeba, motiv

Motivace je nejdůležitějším prvkem zvýšení zájmu o určitou činnost, v tomto případě o dobrovolnickou činnost.

Každý z nás potřebuje jiný způsob vedení k získání motivace. Důležité je, aby byl v první řadě motivován sám koordinátor Dobrovolnického centra, aby byl schopen motivovat druhé.

⁸ Dostupný z: <http://www.hest.cz/media.shtml?m=2091558>, 10 let rozvoje dobrovolnictví: rehabilitace občanských ctností, 25. 4. 2008, zdroj: Fórum sociální politiky (2/2008), autor: PhDr. Jiří Tošner, cit. 3. 3. 2009

„Slovo motiv je odvozeno z latinského termínu *moveo-ere* = hýbu, resp. *motivus* = hýbající“⁹.

„Motivace tedy směřuje k udržování a obnovování určitého optimálního vnitřního stavu spokojenosti, který vyjadřuje interindividuálně odlišné vnitřní a vnější podmínky této spokojenosti.“¹⁰

Motivace dle Nakonečného zjednodušeně vzato vyjadřuje rozpory mezi tím, co subjekt aktuálně prožívá, a tím, co prožívat touží¹¹. Jaké ale hledat uspokojení ve službě potřebným, jaké potěšení je z ošetřování bolesti, léčení těch, kteří se ocitli na okraji společnosti. Když pomineme vnitřní motivaci, vyvěrající z hlubin lidskosti, mnoho dalších možností není. Víme, že finanční oceňování bývá minimální. Jistou cestou určitě je občanské odměňování, přesněji oceňování. Až když poznáte jaké to je starat se třeba o postižené děti, poznávat jejich lásku i závislost, teprve když se setkáte se starými potřebnými lidmi a jejich vděčnými pohledy, pochopíte, že je i motivace prostá, lidská, motivace pramenící z našeho lidství.

„Výchozí motivační stav charakterizovaný nějakým deficitem lze označit jako **potřebu**: něco potřebovat znamená mít nedostatek něčeho, resp. udržovat takový stav věcí, který je nezbytný k udržování bezporuchového fyzického či sociálního fungování“¹².

„Činnost člověka je v každé chvíli výběrová: z množství přítomných podnětů a příležitostí si volí některé, na něž zaměřuje své poznání a své jednání. Obsah a intenzita takto zaměřené činnosti jsou přitom proměnlivé, vykazují závislost na událostech v jedinci a v jeho okolí.

Odpoověď na otázku, co člověka vede právě k určitému chování a k jeho změnám, k volbě určitých cílů nebo k jejich opuštění, k silné odezvě na některé podněty nebo k jejich opomíjení, nabízí pojem **motivace**.

⁹ Srov.: SMÉKAL, Vladimír, Pozvání do psychologie osobnosti, Brno: Barrister&Principal, 2002, str.232, ISBN 80-85947-80-3

¹⁰ NAKONEČNÝ, M, Motivace lidského chování, 1.vyd. Praha: Academia, 1997, str. 14, ISBN 80-200-0592-7

¹¹ Srov.: Tamtéž str. 14

¹² Srov.: Tamtéž str. 27

Označujeme jím hypotetické hybné síly v duševním životě, které vzbuzují zvlášť zaměřenou činnost jedince – snažení, tíhnutí člověka k činům určité intenzity, obsahu a cíle. Subjektivně je lze pozorovat jako prožívání směřující k jednání, objektivně jako chování směřující k cíli¹³.

2.2 Druhy motivace

„Dobrovolnictví není oběť, ale přirozený projev občanské zralosti. Přináší konkrétní pomoc tomu, kdo ji potřebuje, ale zároveň poskytuje dobrovolníkovi pocit smysluplnosti, je zdrojem nových zkušeností a dovedností a obohacím v mezilidských vztazích.“¹⁴

Dle Friče se motivace dělí na tři základní deklarované motivace k dobrovolnictví. Jedná se o motivaci **konvenční, reciproční a nerozvinutou.**

„Jde o motivace, které se navzájem prolínají, ale u konkrétních jednotlivců má některá z nich dominantní vliv“¹⁵.

Pro lepší přehled uvádím ke každému druhu motivace příklad z prostředí mého výzkumu. Jedná se o přepis rozhovorů s dobrovolníky, které jsem v rámci výzkumu provedla.

Konvenční motivace k dobrovolnictví

Jak už z označení vyplývá, konvenční motivace je hodně podmíněna výchovou a prostředím, v němž jsme vyrůstali. Každý z nás je ovlivňován rodinou, společností, ale i vírou. Hraje v tom určitě roli obecná křesťanská morálka. Proto asi nepřekvapí, že konvenční motivaci má 41% českých dobrovolníků.¹⁶

¹³ Srov.: BALCAR, Karel, Úvod do studia psychologie osobnosti, 2. opravené vyd., Chrudim: Nakladatelství MACH, 1991, str. 112, ISBN není uvedeno

¹⁴ Srov.: TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O., Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích, 1. vyd. Praha: Portál, 2002, str. 18, ISBN 80-7178-514-8

¹⁵ Frič P. a kolektiv, Dárcovství a dobrovolnictví v ČR, Praha: AGNES, 2001, str. 67, ISBN 80-902633-7-2

¹⁶ Srov.: Tamtéž str. 67

Příběh ilustrující konvenční motivaci k dobrovolnictví

„...z fary sem nosila oblečení do šatníku na charitu, dověděla sem se, že hledají někoho na výpomoc, tak sem se přihlásila.

Su ráda, když lidi donesou hezké věci, který chystáme těm, co to potřebují. Štve mě, když někdo donese roztrhaný a špinavý hadry, prej pro bezdomovce dobrý...Sem dobrovolník, na starý kolena su ještě užitečná a pomáhám bližním...“

Zdroj: rozhovor s 66letou dobrovolnicí Dobrovolnického centra Oblastní charity Znojmo, pomocné kuchařky na faře, nesouhlasí s uvedením jména, 10. března 2009

Starší paní, která ještě vyrůstala v duchu zásad křesťanské společnosti, je zjevně motivovaná výchovou v dětství, vírou i poznáním.

Reciproční motivace k dobrovolnictví

Reciproční motivace je vychází nejen z pomoci jiným, ale i z jistého prospěchu, které dobrovolníci ze své činnosti mají. Mohou si pomocí dobrovolnické práce rozšiřovat i vlastní obzory, mohou se dostávat do jiných sympatických kolektivů, mohou si v neposlední řadě i zlepšovat kondici. To spojení konání dobra pro jiné a vlastního prospěchu je dobrým základem pro dobrovolnickou činnost. Patrně i proto tato motivace působí výrazně na 37% českých dobrovolníků. Zejména mladí lidé, ateisté, jsou takto motivováni.¹⁷

Příběh ilustrující reciproční motivaci k dobrovolnictví

„...byla jsem ubytovaná se svými dětma v Domově pro matky v tísni ve Znojmě. S maminkami jsme pekly perníčky na akci určenou pro rodiče a děti ze Znojma – „Dýňovou stezku“, tam jsem se taky poprvé potkala s dobrovolníkama, kteří na dýňovce pomáhali. Tam jsem se dověděla o Dobrovolnickém centru ve Znojmě. Zeptala jsem se, co se tam všechno děje a hlavně pro koho. Tak jsem si řekla, proč zrovna já bych to nemohla taky zkusit. Šla jsem do toho, i když mám 5 dětí. Mám spoustu nových kamarádů, dělám to, co mě baví. Mám radost, když mají i ti druzí radost. A jsem na sebe pyšná, že jsem taková, jaká jsem, že mohu pomoci a pomůžu moc a moc

¹⁷ Srov.: FRIC P. a kolektiv, Dárčovství a dobrovolnictví v ČR, Praha: AGNES, 2001, str.67 - 68, ISBN 80-902633-7-2

ráda a nic za to nechci. Mám z toho dobrej pocit, vím, že když jednou moje děti budou potřebovat, tak se mají kam obrátit. A taky vidí, jak pomáhám já...“

Zdroj: rozhovor s Romanou Tejralovou, 33letou dobrovolnicí Dobrovolnického centra Oblastní charity Znojmo, nezaměstnanou matkou 5 dětí, 12. března 2009

Reciproční motivace je rovněž motivace lidství, člověk sám postižený má potřebu něco odvést zpět společnosti, pomoci těm, kteří pomoc potřebují možná ještě více, než ona.

Nerozvinutá motivace k dobrovolnictví

Tahle motivace působí trochu nekonkrétně. Důvěra v organizaci, pro kterou dobrovolník pracuje, smysluplnost dobrovolné práce i víra v dobrou myšlenku jsou motivy poněkud abstraktní, těžko jednoznačně postižitelné. Možná i proto tahle motivace dominuje u necelé čtvrtiny dobrovolníků¹⁸.

Ale není vyloučená, jak potvrzuje tenhle příběh. Muž vlastně hledá sám sebe, hledá nově svou roli v životě. A nachází jí v pomoci potřebným.

Příběh ilustrující nerozvinutou motivaci k dobrovolnictví

„...bylo mi 45 let. Za sebou jsem měl 24 let manželství, které prostě skončilo a pro mne nastalo období, kdy se v mém životě měnilo úplně všechno. Odešel jsem z města, kde jsem žil mnoho let, našel si novou práci a bydlel na vesnici. Z minulosti se mi do této nové životní etapy přeneslo jen velmi málo, spousta věcí byla nových nebo jiných.

Právě v tomto období jsem se seznámil s prostředím Znojma, Charity, dobrovolníků. Dříve jsem o této organizaci vlastně nic nevěděl a ani jsem se s její činností nikde nesetkával. Proto jsem byl velmi překvapen, když jsem tu potkal partu lidí spíše mladších, ochotných postavit se do role pomocníků, zapálených pro to co je právě třeba, ochotných pomáhat a dělat něco pro druhé - jen tak. Asi právě tento pozitivní přístup byl pro mne nakonec tím, co mne přivedlo ke spolupráci s organizací dobrovolníků charity. Prostě jsem v jejich práci viděl smysl a náplň. A taky mi to připomnělo nedávná léta a pár

¹⁸ Srov.: FRIC P. a kolektiv, Dárčovství a dobrovolnictví v ČR, Praha: AGNES, 2001, str.67 - 68, ISBN 80-902633-7-2

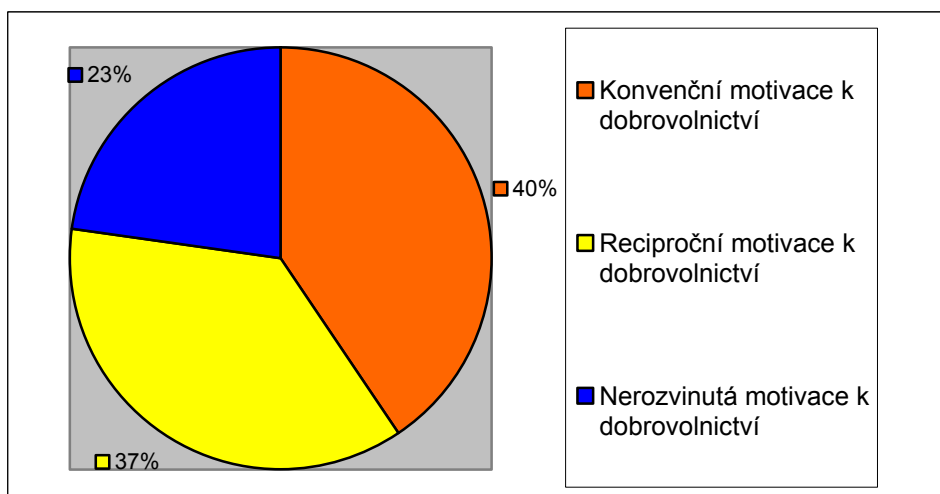
situací. Byl bych tenkrát nějakou tu pomoc potřeboval, uvítal, ocenil. Jenže ti, kteří by pomoci mohli, měli v té chvíli zrovna asi svých starostí dost.

Ze své minulosti jsem si ale do svého nového života přeci jen něco přenesl. Je to můj veliký koníček - svíčky. A když jsem se o něm kdysi zmínil, vzbudilo to velký zájem. No a protože jsem svíčky vyráběl vždycky druhým pro radost, říkal jsem si - proč ne? Ukázat i ostatním jeden ze způsobů, jak druhého obdarovat svým výrobkem, jak druhému udělat radost. Přivezl jsem formu, udělal přednášku s ukázkou a první zájemci už začali zkoušet své první výtvary. Přešlo trochu času, zdokonalili jsme formy, materiály, postupy. A dnes už se možná dá i mluvit o docela slušné tradici ve vytváření svíček. Je to jedna z volnočasových aktivit Domova a i mně samotnému mnohé výrobky udělaly svou zdařilostí a originalitou velikou radost. Víím, že jsem asi trochu mimo hlavní směr práce dobrovolníků, nejsem ze Znojma. Ani se nemohu účastnit všech akcí dobrovolníků. Ale doufám, že tím co dělám právě já, pár lidem něco předám, něco je naučím. A do budoucna jich snad ještě pár přibude...“

Zdroj: rozhovor s Pavlem Markem, 47letým dobrovolníkem Dobrovolnického centra Oblastní charity Znojmo, stavbyvedoucím, 23. března 2009

Navíc našel i novou zručnost, rozvinul své dovednosti, posílil svou sebedůvěru, možná i našel nový smysl života.

Graf č. 1 Typologie motivace k dobrovolnictví dle Friče¹⁹

u 40% českých dobrovolníků dominantní vliv konvenční motivace
u 37% českých dobrovolníků dominantní vliv reciproční motivace
u 23% českých dobrovolníků dominantní vliv nerozvinutá motivace²⁰

Dle grafu č. 1 je patrné, že dle Friče převládá u většiny dobrovolníků konvenční motivace, za ní pak reciproční motivace a u nejmenšího počtu dobrovolníků nerozvinuté motivace.

¹⁹ FRIČ P. a kolektiv, Dárcovství a dobrovolnictví v ČR, Praha: AGNES, 2001, str. 67
ISBN 80-902633-7-2

²⁰ Srov.: FRIČ P. a kolektiv, Dárcovství a dobrovolnictví v ČR, Praha: AGNES, 2001, str. 67 - 68,
ISBN 80-902633-7-2

3 DIECÉZNÍ CHARITA BRNO – SÍŤ CHARITNÍCH DOBROVOLNICKÝCH CENTER

V této kapitole uvádím základní pojmy a pravidla pro dobrovolnickou službu Diecézní charity Brno (DCHB) a Síť charitních dobrovolnických center, pod kterou spadá i Dobrovolnické centrum Oblastní charity Znojmo.

Dobrovolnické centrum Oblastní charity Znojmo je součástí **Sítě charitních dobrovolnických center Diecézní charity Brno**, která vznikla v roce 2002 a představuje projekt systematické práce s dobrovolníky, kteří se již podílejí, nebo se budou podílet na činnosti charity.

3.1 Základní pojmy

Základní pojmy v oblasti dobrovolnictví jsou **dobrovolník a dobrovolnická služba**. Tyto dva a další pojmy důležité pro moji práci jsou vysvětleny níže. Jedná se o přesné definice, které jsou přesně stanoveny interními materiály Diecézní charity Brno.

„**Dobrovolník** – osoba vykonávající dobrovolnickou službu v Diecézní charitě Brno (DCHB), resp. v oblastní charitě (OCH) bez nároku na finanční odměnu na základě dohody o dobrovolnické službě. V rámci akreditace MV ČR jde o osobu starší 15 let., mimo režim akreditace také mladší 15 let se souhlasem rodičů nebo zákonných zástupců“²¹.

Síť charitních dobrovolnických center (DC) – síť, kam spadá 11 dobrovolnických center, DC při OCH Blansko, Brno, Břeclav, Hodonín Jihlava Rajhrad, Tišnov, Třebíč, Znojmo, Žďár n. S, a při sekretariátu DCHB²².

²¹ Zdroj: Interní materiál Diecézní charity Brno - Pravidla pro dobrovolnickou službu Diecézní charity Brno, Brno 2007, str. 1

²² Zdroj: Interní materiál Diecézní charity Brno - Pravidla pro dobrovolnickou službu Diecézní charity Brno, Brno 2007, str. 1

„**Dobrovolnická služba** – dobrovolnická pomoc vykonávaná dobrovolníkem v DCHB (OCH) v rámci akreditace MV ČR, případně mimo režim akreditace (např. dobrovolníci mladší 16 let, dobrovolníci vyslaní do zahraničí prostřednictvím DCHB / OCH, dobrovolníci zprostředkovaní DCHB / OCH do jiných organizací)²³.

Koordinátor dobrovolnického centra při oblastní charitě (koordinátor DC OCH) – pracovník zodpovědný za koordinaci a chod DC OCH včetně farních charit (FCH)²⁴.

3.2 Legislativní ukotvení dobrovolnické služby v DCHB

Nejvýznamnější legislativní normou o dobrovolnické činnosti je **zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické činnosti a dobrovolnictví**.

Tento zákon upravuje nejdůležitější podmínky vybrané části dobrovolnické služby v ČR, definuje pojmy, zabývá se otázkami akreditace, vysílajících a přijímajících organizací, dotací na hrazení nákladů spojených s realizací akreditovaných dobrovolnických programů apod.

V současné době je pro dobrovolnickou činnost významný **výkon veřejné služby**, který umožňuje novela zákona o pomoci v hmotné nouzi (zákon č. 111/2006 Sb.), která vstoupila v platnost dne 1. 1. 2009.

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů považuje výkon dobrovolnické služby v rozsahu 20 a více hodin měsíčně za jednu z možností osoby v hmotné nouzi prokázat snahu o zvýšení příjmu vlastní prací (§12 zákona o pomoci v hmotné nouzi). Osobě v hmotné nouzi může být doporučena dobrovolnická služba. Osoba v hmotné nouzi vykonávající dobrovolnickou službu v uvedeném rozsahu je následně

²³ Srov.: Tamtéž str. 1

²⁴ Srov.: Tamtéž str. 1

bonifikována při stanovení částky živobytí oproti osobám v hmotné nouzi, které jsou méně aktivní²⁵.

V roce 2003 byla Diecézní charitě Brno udělena **Ministerstvem vnitra ČR akreditace** v oblasti dobrovolnické služby dle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, která opravňuje po dobu tří let realizovat programy:

- **Služby poskytované dobrovolníky klientům sociálních a zdravotnických zařízení DCHB**
- **Dobrovolníci v rámci sbírkových a charitativních akcí pro znevýhodněné skupiny obyvatel, které jsou uživateli služeb DCHB.**

Cílovými skupinami dobrovolnické činnosti v rámci zmiňovaných programů jsou, dle zákona č.198/2002 Sb., §2 o dobrovolnické službě, osoby trpící domácím násilím, děti, mládež a rodiny v jejich volném čase, senioři, zdravotně postižení, osoby drogově závislé, příslušníci národnostních menšin, imigranti, sociálně slabí, oběti přírodních ekologických a humanitárních katastrof²⁶.

Dobrovolnická služba ve vztahu k zákonu č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

„Dle metodického pokynu MPSV ČR k posuzování profesionálních pracovníků vykonávající odbornou činnost dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve vztahu k výkonu dobrovolnické služby dle zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a dobrovolnictví vyplývá:

- Zákon č. 108/2006 Sb., upravuje, že dobrovolníci spadají plně do legislativního rámce zákona č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě – režimu akreditace.

²⁵ Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Odbor rodiny a dávkových systémů, Metodický pokyn č.1/2009 k limitům využití dobrovolnické služby u osob v hmotné nouzi

²⁶ Zdroj: Interní materiál Diecézní charity Brno - Pravidla pro dobrovolnickou službu Diecézní charity Brno, Brno 2007, str. 6

- Dobrovolnická činnost sama o sobě není sociální službou ve smyslu zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách – tzn. nemusí splňovat odbornou způsobilost, protože pouze doplňují činnost pracovníků v přímé péči
- Dobrovolníci zejména sloužící ve službách OCH (DCHB) musí být vedeni profesionálem (sociálním pracovníkem, koordinátorem, vedoucím projektu apod.), který odbornou způsobilost splňuje.
- Dobrovolníci jsou zahrnuti v standardech kvality sociálních služeb (standard č. 9 a standard č. 10), jako nástroj kvality za podmínek, že jsou vymezeny činnosti dobrovolníků v sociálních službách, resp. stanoven podíl profesionálních činností (rovněž v přímé péči), které dobrovolníci mohou nebo nemohou vykonávat²⁷.

Práce s dobrovolníky je jednou ze základních činností DCHB. Dobrovolníci vhodně doplňují poskytované služby, mnohdy charitní služba z dobrovolnické činnosti vyrůstá. Profesionální charitní aktivity se, zvláště ve venkovských oblastech, vyvíjejí z dobrovolnických aktivit organizovaných převážně při farních Charitách, kde práce dobrovolníků navazuje na tzv. sousedskou výpomoc. V rozvoji činnosti, kdy již nemůže být pokrývána dobrovolníky, je danou OCH založeno profesionální středisko a dobrovolná farní Charita dále v tomto středisku vykonává dobrovolnickou činnost.

²⁷ Srov.: Zdroj: Interní materiál Diecézní charity Brno - Pravidla pro dobrovolnickou službu Diecézní charity Brno, Brno 2007, str. 7

3.3 Aktivity, na kterých se dobrovolníci podílejí

Podle zaměření služeb jednotlivých oblastních charit a diecézního střediska se dobrovolníci podílejí na:

- aktivitách farností a farních charit,
- jednorázových dobročinných akcích,
- pomoci nemocným a starým lidem v domácnosti, domovech pokojného stáří,
- pomoci bezdomovcům,
- pomoci matkám s dětmi v tísní,
- pomoci mentálně postiženým,
- pomoci duševně nemocným,
- pomoci těžce nemocným – hospic,
- pomoci drogově závislým,
- pomoci v poradnách pro lidi v tísní,
- sbírkách pro potřebné,
- **Tříkrálové sbírce²⁸.**

V jednotlivých oblastních charitách, vznikly v roce 2006 „**Krizové dobrovolné týmy**“, které nabízí pomoc obětem nenadálých událostí, krizových situací, hromadných neštěstí, živelných katastrof a podobných neštěstí – od okamžité krizové intervence ze strany psychologů a sociálních pracovníků, rychlé zajištění nejnutnějších materiálních potřeb či pomoci se stabilizací v posttraumatickém období až po dlouhodobé doprovázení obětí neštěstí.²⁹

²⁸ Zdroj: Projekt Síť charitních dobrovolnických center na území jižní Moravy http://dchbrno.caritas.cz/06/index_old.php?IdPage=51, cit. 21. 9. 2008

²⁹ Zdroj: Výroční zpráva Oblastní charity Znojmo za rok 2007, str. 11

4 OBLASTNÍ CHARITA ZNOJMO - DOBROVOLNICKÉ CENTRUM OBLASTNÍ CHARITY ZNOJMO

V této kapitole stručně popíši historii a poslání Oblastní charity Znojmo a zaměřím se na činnost Dobrovolnického centra při OCHZ.

4.1 Stručná historie a poslání Oblastní charity Znojmo

„Oblastní charita Znojmo je jednou z deseti oblastních charit Diecézní charity Brno. Jejím posláním je profesionální i **dobrovolná** pomoc všem potřebným lidem v oblasti sociální, zdravotní a humanitární. Na základě křesťanských a morálních hodnot usiluje o dobro a zachování lidské důstojnosti“³⁰.

Oblastní charita Znojmo vznikla v únoru 1993. V současné době má včetně Dobrovolnického centra 16 projektů.

V říjnu 1993 založila **Charitní ošetrovatelskou a pečovatelskou službu** s domácí hospicovou péčí. „Posláním ošetrovatelské služby je ošetřování pacientů ve vlastním domácím prostředí. Odborná zdravotní péče je poskytována pacientům s akutním nebo chronickým onemocněním, pacientům tělesně postiženým a závislým na cizí pomoci. Cílem je umožnit pacientům co nejdelší pobyt v jejich domácím prostředí.

Posláním pečovatelské služby je poskytnout kvalitní a odborný soubor pečovatelských služeb lidem, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci, ke které může dojít z důvodu věku, ztráty soběstačnosti, ztráty zdraví a umožnit jim naplnit individuální potřeby tak, aby zůstali rovnocennými členy své rodiny a mohli žít nezávisle a ve stálém kontaktu s ostatními lidmi v prostředí svého vlastního domova“³¹.

³⁰ Zdroj: Výroční zpráva Oblastní charity Znojmo za rok 2008, str. 1

³¹ Srov.: Tamtéž, str. 2 - 3

Od dubna 1995 provozuje OCHZ **Denní stacionář sv. Damiána**, který „poskytuje sociální služby osobám s mentálním postižením, kombinovanými vadami a rysy autismu s cílem vést je k samostatnosti a sociálnímu začlenění“³².

V září 1997 započal svoji činnost **Domov pro matky v tísní**, jehož posláním je pomoc matkám s dětmi, popř. těhotným ženám v tíživé životní situaci a podpora matek k plnohodnotnému životu³³.

Dalším projektem OCHZ je **Sociálního poradenství**. Posláním poradny je pomoc osobám v nepříznivé sociální situaci a bezplatné, nestranné a důvěrné poskytování informací³⁴. Tato služba je klientům k dispozici od července 1999.

V říjnu roku 2000 byla zahájena činnost **Chráněné dílny sv. Kláry** pro osoby s psychickým onemocněním, posláním je dlouhodobá podpora lidí s duševním onemocněním, kteří se chtějí uplatnit na trhu práce³⁵.

Osobní asistence vznikla v červenci 2002. Posláním tohoto projektu je pomoci osobám s tělesným, mentálním, kombinovaným, smyslovým a jiným zdravotním postižením zajistit soběstačnost, umožnit setrvání ve vlastním přirozeném domácím prostředí, žít samostatný nezávislý život a zachovat si vlastní životní styl³⁶.

Posláním projektu **Magdala**, činného od září 2004, je odborné sociální poradenství a krizová pomoc obětem obchodování s lidmi a ženám nuceným k prostituci při jejich návratu k běžnému životu³⁷.

³² Zdroj: Výroční zpráva Oblastní charity Znojmo za rok 2008, str. 4

³³ Srov.: Tamtéž, str. 6

³⁴ Srov.: Tamtéž, str. 12

³⁵ Srov.: Tamtéž, str. 9

³⁶ Srov.: Tamtéž, str. 10

³⁷ Srov.: Tamtéž, str. 8

Provoz **Poradny pro oběti domácího násilí Tereza** byl zahájen v lednu 2005. Posláním poradny je podpora oběti domácího násilí při řešení obtížné životní situace a zvýšení informovanosti o této problematice³⁸.

V roce 2006 vznikly při Oblastní charitě Znojmo další 4 projekty.

V lednu **Sociální rehabilitace – Ateliér Samuel**, jehož posláním je umožnit osobám s mentálním postižením, lehčím tělesným postižením a kombinovanými vadami seberealizaci zapojením se do vhodného pracovního procesu a podporovat je v rámci jejich možností v začleňování se do společnosti³⁹.

Od července 2006 aktivitou Osobní asistence vznikl **Klub s osobní asistencí**, kde jsou podporovány volnočasové aktivity a prostřednictvím nich také nenásilnou integraci dětí a mládeže se zdravotním postižením do společnosti lidí zdravých⁴⁰.

Klub neslyšících – AURIS je pro lidi se sluchovým postižením vznikl v září. Jeho posláním je zapojit lidi se sluchovým postižením do společnosti⁴¹.

V prosinci toho roku vznikl **Krizový dobrovolný tým**, který pomáhá obětem nenadálých událostí, krizových situací, hromadných neštěstí, živelných katastrof a podobných neštěstí – od okamžité krizové intervence ze strany psychologů a sociálních pracovníků, rychlé zajištění nejnutnějších materiálních potřeb či pomoci se stabilizací v posttraumatickém období až po dlouhodobé doprovázení obětí neštěstí⁴².

Další projekt **Rodinný sociální asistent**, jehož posláním je podpora rodin s dětmi, které nejsou schopny vlivem nepříznivé sociální situace zajistit

³⁸ Zdroj: Výroční zpráva Oblastní charity Znojmo za rok 2008, str. 7

³⁹ Srov.: Tamtéž, str. 5

⁴⁰ Srov.: Tamtéž, str. 11

⁴¹ Srov.: Tamtéž, str. 17

⁴² Srov.: Tamtéž, str. 11

optimální výchovu a péči svým dětem, začal vykonávat svou činnost v listopadu 2007⁴³.

Posledním projektem Oblastní charity Znojmo je **Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Klub Coolna**. Vznikl v lednu 2009. Jeho posláním je předcházení a snižování rizik sociálně nežádoucích jevů a minimalizace sociálních konfliktů spojených s životem v subkultuře či neorganizované skupině⁴⁴.

4.2 Dobrovolnické centrum Oblastní charity Znojmo

Dobrovolnické centrum Oblastní charity Znojmo je součástí **Sítě charitních dobrovolnických center Diecézní charity Brno**, která vznikla v roce 2002 a představuje projekt systematické práce s dobrovolníky, kteří se již podílejí na činnosti charity⁴⁵.

Činnost Dobrovolnického centra Oblastní charity Znojmo je mi velice blízká, neboť jsem od roku 2002 do roku 2006 jako koordinátorka tohoto centra působila. Z tohoto důvodu znám podrobně chod, činnost a aktivity Dobrovolnického centra.

V okamžiku, kdy se člověk rozhodne stát se dobrovolníkem a navštíví dobrovolnické centrum, proběhne vstupní pohovor s koordinátorem. V průběhu neformálního pohovoru koordinátor zjišťuje motivaci zájemce o dobrovolnickou činnost, v jaké oblasti by chtěl zájemce působit.

Poté zájemce vyplní **dotazník**, který se po vyplnění archivuje na OCHZ, přičemž slouží koordinátorovi DC OCHZ jako podklad k spoluvytváření databáze dobrovolníků.

⁴³ Zdroj: Výroční zpráva Oblastní charity Znojmo za rok 2008, str. 13

⁴⁴ Srov.: Tamtéž, str. 18

⁴⁵ Srov.: Interní materiál Diecézní charity Brno - Pravidla pro dobrovolnickou službu Diecézní charity Brno, Brno 2007, str. 1

Pohovor a dotazník slouží jako podklad pro sepsání dohody o dobrovolnické činnosti s uvedením projektu, kde a kdy bude činnost probíhat. Koordinátor je povinen s každým zapojeným dobrovolníkem tuto dohodu sepsat.

S výkonem dobrovolnické činnosti souvisí i určitá rizika, proto je nutné sjednat **pojištění**, zrealizovat **školení přijatých dobrovolníků** (školení BOZP, školení podmínek dobrovolnické služby). Vedoucí projektu proškolí dobrovolníka v práci s klientem nebo cílovou skupinou a zajistí **pravidelné supervize**.

Na konci roku u dlouhodobých nebo při ukončení spolupráce vystavuje koordinátor **osvědčení o dobrovolné činnosti**, ve kterém se vykazují odpracované hodiny na projektech.

Dobrovolnické centrum je zapojeno do činnosti v sociálních projektech. Dobrovolníci svým aktivním přístupem zkvalitňují již rozběhnuté programy a osvěžují mnohdy stereotypní činnost při vytváření a realizaci projektů. V žádném případě však nezastávají dobrovolníci práci zaměstnanců. Koordinátor by měl jemně a nenásilně směřovat dobrovolníky správným směrem, aby mohli co nejefektivněji využít své schopnosti.

V současné době dobrovolníci DC OHZ vykonávají svou činnost v Charitní ošetrovatelské a pečovatelské službě, v Sociálním poradenství, v projektu Rodinný sociální asistent, v Osobní asistenci, v Ateliéru Samuel a v Domově pro matky v tísni Znojmo.

Největší počet dobrovolníků pracuje a podílí se na volnočasových aktivitách v Domově pro matky v tísni, kde působím jako vedoucí. Dobrovolníci zde zajišťují volnočasové aktivity jak pro děti (výtvarné, pracovní a hudební činnosti), tak pro matky (výroba svíček, šití apod.) a různé společné aktivity pro obě cílové skupiny (sportovní odpoledne, poznávací akce, společné oslavy, stanování apod.). Také doučování dětí staršího věku je jedna z činností dobrovolníků v tomto zařízení.

Nejlépe lze přiblížit činnost Dobrovolnického centra Oblastní charity Znojma přímou výpovědí dlouhodobé dobrovolnice Lucky.

„K dobrovolnictví mě přivedla moje spolužačka. Velmi mě zaujalo její nadšení do věcí, které může nezištně dělat pro druhé. Můj první opravdový kontakt s dobrovolnickou činností byl na akci Dýňová stezka. Dodnes si vzpomínám na atmosféru, která tam panovala. Zanechala ve mně tak hluboké stopy, že podepsání dobrovolnické smlouvy pro mě byla ta nejmenší formalita.

Spousta lidí si pod prací v charitě představuje pouze aktivity spojené s praktikami křesťanství. Ale není tomu tak. Za dobu své působnosti v charitě jsem měla možnost se podílet na četných a různorodých akcích od charitního plesu přes Tříkrálovou sbírku až po módní přehlídku a další. Setkávám se na nich s lidmi různého pohlaví, vzdělání, zdravotního stavu a víry. Ale všechny spojuje stejná myšlenka – být tu pro druhé, darovat se.

Dobrovolnictví vám nabízí mnoho zkušeností a možností, jak využít svůj volný čas, vzdělávat se, sportovat, cestovat, být v kontaktu s lidmi, kteří jsou na tom v některých oblastech hůře než vy, pobavit se, rozvíjet se a tím vším obohacovat sebe i druhé. Myslím, že opravdu každý by si našel způsob, jak se realizovat. Všichni dobrovolníci tu mají svou úlohu a dohromady tvoříme tým, který dokáže vymyslet smysluplné věci. Jsem ráda, že mohu být jeho součástí.

Na dobrovolnictví mě nejvíce těší, že se vždy najde i něco, na čem se můžete podílet nebo někdo, komu můžete pomoci.

Věřím, že až se budu ohlížet za svým životem, dobrovolnictví bude jedna z věcí, na které budu opravdu pyšná.“⁴⁶

⁴⁶ Zdroj: Výroční zpráva Oblastní charity Znojmo za rok 2007, str. 14

4.3 Typy dobrovolných aktivit, které dobrovolníci OCHZ vykonávají

Ze zkušenosti vím, že motivace je nejdůležitějším prvkem zvýšení zájmu o určitou činnost, aktivitu. Dobrovolníci DC OCHZ se mohou podílet dle vlastního uvážení na různých typech dobrovolných aktivit. Zde záleží na představách dobrovolníků a jejich zájmu o danou oblast.

Dobrovolné aktivity lze třídit a hodnotit z mnoha hledisek. Důležité i potřebné je dělení podle časového vymezení.

Jednorázové akce – jsou především benefiční akce, kampaně, sbírky apod. Dobrovolníci mohou být do takových akcí zapojováni i vícekrát do roka, nemusí jít vždy o jednorázovou pomoc. Dobrovolníci tedy mohou pomáhat opakovaně, vícenásobně, ale vždy v krátkém časovém rozmezí⁴⁷.

Nejznámější z jednorázových akcí je beze sporu i mediálně známá TKS – Tříkrálová sbírka, které se účastní stovky „krátkodobých“ dobrovolníků. V uvedené tabulce níže můžeme vysledovat, jak rok od roku počet dobrovolníků na této jednorázové akci stoupá.

Tabulka č. 1 – Počty dobrovolníků OCH Znojmo zapojených do Tříkrálové sbírky

Rok TKS	Počet obcí	Počet skupinek	Počet dobrovolníků	Výtěžek
2001	35	89	267	265 000 Kč
2002	63	112	336	414 505 Kč
2003	74	160	480	666 695 Kč
2004	97	202	620	752 047 Kč
2005	107	227	700	981 735 Kč
2006	122	251	800	965 439 Kč
2007	135	291	900	1 151 665 Kč

⁴⁷ Srov.: KOSINA K. a kol., Dobrovolnictví a metodika práce s dobrovolníky, 1.vyd. Praha 2003: AGNES, str. 14. ISBN 80-902633-X-7

2008	126	284	852	1 132 199 Kč
2009	134	320	960	1 356 833 Kč

Zdroj: Výroční zprávy Oblastní charity Znojmo za roky 2001 – 2008, interní záznamy koordinátorů Tříkrálové sbírky za Oblastní charitu Znojmo

*Mezi velmi úspěšné jednorázové akce z hlediska získání „dlouhodobých“ dobrovolníků byla benefiční akce Módní přehlídka „NARUBY“, jejíž výtěžek byl věnován na Domov pro matky v tísni Znojmo. Módní přehlídku připravili dobrovolníci – studenti znojemských středních škol. Na mole předvedli své modely, rovněž si sami připravili choreografii. **Silnou motivací byla novost činnosti** – pořádání módní přehlídky v režii samotných dobrovolníků, možnost **seberealizace**, nové zkušenosti při vytváření programu, zpětná vazba – ocenění diváků (dlouhý potlesk) a nabídka modelingové agentury předvádět na profesionální úrovni.*

„Dlouhodobí“ dobrovolníci přizvali na tuto akci své kamarády „nedobrovolníky“, kteří se díky této akci mimo jiné seznámili i s činností Oblastní charity Znojmo, s jejími projekty a projevíli zájem v některých dlouhodobě pracovat.

Dlouhodobý dobrovolnický program – nemá tak krátkodobý ráz jako předchozí činnost, probíhá v delším časovém rozpětí (Zákon o dobrovolné službě v ČR mluví o dlouhodobé „**dobrovolnické službě**“, pokud trvá déle než tři měsíce). Dobrovolník spolupracuje pravidelně, například dvě hodiny týdně po celý rok. Takový závazek je pro dobrovolníka splnitelný a současně je výhodný i pro organizaci, protože je pravidelný⁴⁸.

⁴⁸ Srov.: KOSINA K. a kol., Dobrovolnictví a metodika práce s dobrovolníky, 1.vyd. Praha 2003: AGNES, str. 15. ISBN 80-902633-X-7

*Tabulka č. 2 - celkový počet dlouhodobých a krátkodobých dobrovolníků
v OCH Znojmo v jednotlivých letech*

Rok	„Dlouhodobí“ dobrovolníci	„Krátkodobí“ dobrovolníci
2001	22	
2002	34	64
2003	21	4
2004	24	24
2005	29	7
2006	34	10
2007	22	62
2008	21	38

Zdroj: interní informace koordinátorů Dobrovolnického centra Oblastní charity Znojmo

Dlouhodobí dobrovolníci se mohou v OCH Znojmo celoročně podílet na těchto aktivitách:

- volnočasové aktivity pro děti, pro matky, společné aktivity pro matky s dětmi v Domově pro matky v tísni Znojmo*
- činnost dobrovolníků v dalších projektech OCHZ (pomoc tělesně a mentálně postiženým lidem, seniorům a nemocným lidem, lidem bez domova, sociálně potřebným aj.)*

Jeden dobrovolník OCHZ vykonával dlouhodobou pomoc v Jižní Africe. Pracoval pro Organizaci God's Golden Acre v Cato Ridge v Jihoafrické republice, která si klade za cíl dát domov dětem osiřelým a opuštěným v důsledku nemoci AIDS.

Jedná se o další typ dobrovolných aktivit – **dobrovolnickou misi.**

Dlouhodobé dobrovolnické aktivity mohou také být podnětem ke vzniku **pilotních projektů.** Ty vznikají jako doplňkové aktivity k poskytovaným

službám a následně mohou vést i k jejich profesionalizaci a „osamostatnění“ a umožnění poskytování nových služeb⁴⁹.

*Takto vznikl pilotní projekt **osobní asistence** při Oblastní charitě Znojmo, který také ve své publikaci popisuje Karel Kosina. Dobrovolníci, kteří byli zapojeni do charitní a pečovatelské služby, zjistili, že ve Znojmě a okolních obcích bydlí mnoho lidí, kteří sice nepotřebují odbornou zdravotnickou pomoc, ale jejich postižení je však omezuje v mnoha oblastech života. Stačilo jen podat ruku, popovídat si, pomáhat při vaření, doprovázet při výletech do přírody, při nákupu nebo návštěvě kina. Tento typ pomoci nemá ošetřovatelská ani pečovatelská služba v náplni práce z kapacitních ani časových důvodů. Proto dobrovolníci iniciovali vznik **nového projektu osobní asistence** pro lidi se zdravotním postižením, kteří jsou schopni sami rozhodovat o svém životě a řídit práci dobrovolníka - osobního asistenta. Lidem i s velkým postižením je umožněno, aby žili způsobem, který se blíží běžnému životu.*

*Téměř celý rok 2002 tuto činnost vykonávali dobrovolníci, teprve později 2 placené zaměstnankyně. Oblastní charita Znojmo tak mohla začít provozovat službu, kterou do té doby vůbec neposkytovala. V současné době má projekt Osobní asistence již **16 zaměstnanců většinou z řad dobrovolníků**, dobrovolníci však pomáhají i nadále.*

4.4 Vedení dobrovolníků v OCH Znojmo

Jak jsem již výše zmínila, působila jsem jako koordinátorka dobrovolnického centra a v současné době koordinuji práci dobrovolníků v Domově pro matky v tísni Znojmo.

Z vlastní zkušenosti vím, že je osobnost koordinátora pro činnost dobrovolníků stejně důležitá jako motivace dobrovolníka, což často zaznělo při výpovědích dobrovolníků, se kterými jsem hovořila. Je to pochopitelné,

⁴⁹ Srov.: KOSINA K. a kol., Dobrovolnictví a metodika práce s dobrovolníky, 1.vyd. Praha 2003: AGNES, str. 15. ISBN 80-902633-X-7

musí být nejen dobrý organizátor, ale i psycholog, schopný dobře motivovat. Koordinátor by měl být silnou vůdčí osobností, která svým zapálením pro problematiku směřuje dobrovolníky k aktivitám a činnostem na projektech. Měl by pěstovat dobré vztahy v kolektivech, musí umět organizovat činnost, plánovat časovou vhodnost a musí také citlivě reagovat na možné animozity v některém kolektivu. Koordinátor je vlastně duší projektu, stará se o propagaci činnosti organizace, výcvik dobrovolníků včetně zpracování metodiky a vyhledávání vhodných činností pro dobrovolníky. Zařazuje také dobrovolníky do chodu organizace. Koordinátor vede dobrovolníky a hodnotí jejich činnost, řeší vzniklá nedorozumění a problémy, hledá a organizuje příležitosti k poděkování dobrovolníkům. Je kontaktní osobou mezi dobrovolníky, zaměstnanci, vedením i klienty organizace, udržuje styk s nejbližším dobrovolnickým centrem, s médii i dalšími organizacemi, zpracovává kodexy či práva a povinnosti dobrovolníků, případně pravidla mlčenlivosti, a vede potřebnou administrativu, jako jsou smlouvy s dobrovolníky, eventuálně i další potřebnou agendu. Je jednoznačně duší dobrovolnického kolektivu a v neposlední řadě musí umět nacházet jeho silné i slabé články, řešit problémy.

Pokud je skupina dobrovolníků nesourodá a vídá se jen během akcí, je pro dobrovolníky obtížnější vzájemná komunikace a spolupráce (viz „Motivační program“). I tady sehrává svou roli kolektiv, vzájemná zastupitelnost, přátelské vztahy jako motivační faktory, které pomáhají k lepším výkonům, ale i chrání před pocity frustrace.

Ve své práci jsem se záměrně vypustila získávání nových dobrovolníků, zaměřila jsem se na to, jak si dobrovolníka udržet, s čímž souvisí motivační program.

5 CÍL A METODOLOGIE PRŮZKUMU průzkum – DOTAZNÍK

5.1 Cíl výzkumu (dotazníku)

Hlavním cílem dotazníku byla zjištění, co motivuje lidi stát se a zůstat dobrovolníkem, co by změnili a preferovaný druh ocenění za jejich práci. Na základě těchto odpovědí bude vytvořeno doporučení pro tvorbu Motivačního programu pro dobrovolníky Dobrovolnického centra Oblastní charity Znojmo, který je tématem mé bakalářské práce.

Abych mohla připravit tento návrh, je třeba se zaměřit na hypotézy, ze kterých budu vycházet:

Hypotéza č. 1: Dobrovolnické činnosti se věnuje více žen než mužů.

Hypotéza č. 2: Více dobrovolníků je z řad ekonomicky neaktivních občanů

Hypotéza č. 3: U dobrovolníků DC Znojmo převládá u nadpoloviční většiny motivace konvenční, za ní reciproční a u nejmenšího počtu nerozvinutá motivace, stejně jako u Fričových kategorií.

Hypotéza č. 4: Nadpoloviční většina dobrovolníků neuvažuje o ukončení dobrovolnické činnosti

Hypotéza č. 5: Nadpoloviční většina dobrovolníků si přeje širší nabídku vzdělání.

Hypotéza č. 6: Dvoutřetinová většina dobrovolníků upřednostňuje jako odměnu společné akce.

Hypotéza č. 7: Dvoutřetinová většina dobrovolníků by zůstala dobrovolníky i bez podpůrných činností.

5.2 Průzkumné otázky (v dotazníku)

Otázky, které stály na počátku výzkumu, byly tyto:

1. Pohlaví
2. Statut (student, zaměstnaný, nezaměstnaný, důchodce, jiné)
3. Co Vás motivovalo stát se dobrovolníkem?
4. Uvažovali jste v současné době o ukončení dobrovolnické činnosti, pokud ano, proč?
5. Co byste chtěli jinak (co byste změnili)?
6. Uveďte návrhy ocenění (odměn), které by Vám mohla naše organizace poskytnout.
7. Myslíte si, že byste zůstal/a dobrovolníkem i bez podpůrných činností (vzdělávání, pravidelné setkávání, společné akce, ocenění, zveřejnění výsledků dobrovolnické činnosti) Dobrovolnického centra?

5.3 Účastníci průzkumu

V rámci průzkumu jsem oslovila 34 dlouhodobých dobrovolníků Oblastní charity Znojmo různého věku a pohlaví. Dotazník vyplnilo 24 respondentů ve věku 16 až 67 let, 4 muži a 20 žen. Jedná se tedy o významný vzorek respondentů.

5.4 Metoda sběru dat

Pro průzkum jsem zvolila dotazník s uzavřenými otázkami, kdy respondent vybíral jednu odpověď, u některých otázek i více odpovědí. Dotazníky jsem zaslala respondentům elektronickou poštou (e-mailem) s prosbou o vyplnění a stručným vysvětlením, k jakým účelům bude využit. Průzkum jsem prováděla v době od 12. - 31. března 2009.

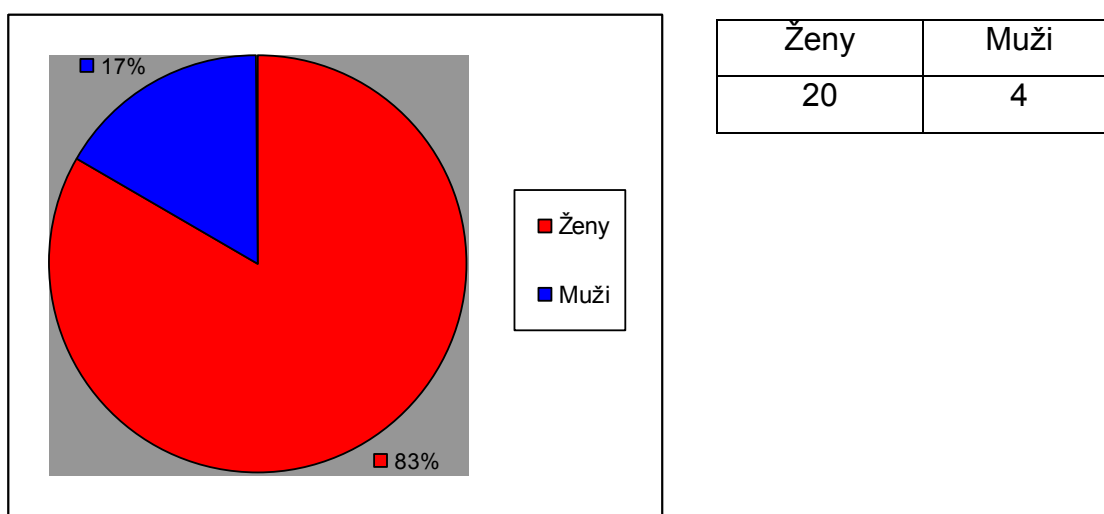
5.5 Analýza dotazníků

5.5.1 Pohlaví

Hypotéza č. 1: Dobrovolnické činnosti se věnuje více žen než mužů.

Při vytváření této hypotézy jsem vycházela z toho, že mezi zájemci o dobrovolnou činnost jednoznačně převažují ženy.⁵⁰

Graf. č.2 dle odpovědí respondentů

Z 24 respondentů bylo 20 žen a 4 muži.

Hypotéza č. 1 byla potvrzena.

Domnívala jsem se, že tato skutečnost bude mít vliv na vytvoření motivačního programu. Z rozhovorů s dobrovolníky je patrné, že motivace u mužů je stejná jako u žen, motivační program toto neovlivní.

5.5.2 Statut dobrovolníka

Statut dobrovolníka jsem rozdělila na „ekonomicky neaktivní občany“, mezi které patří student, nezaměstnaný a důchodce a „ekonomicky aktivní občany“ mezi které patří zaměstnaní.

⁵⁰ Srov.: TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O., Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích, 1. vyd. Praha: Portál, 2002, str. 44, ISBN 80-7178-514-8

Hypotéza č. 2: Více dobrovolníků je z řad ekonomicky neaktivních občanů

Hypotéza vychází z předpokladu, že „ekonomicky neaktivní občan“ má více volného času pro pomoc druhým, rozvoj a seberealizaci na rozdíl od „ekonomicky aktivních občanů“ – zaměstnaných, kteří tolik volného času nemají.

Z 24 dotázaných uvedlo jako svůj statut:

Tabulka č. 3 – ekonomicky neaktivní občané

Ekonomicky neaktivní občané	
Počet respondentů	Statut
10	student SŠ, VŠ
2	nezaměstnaný
2	důchodce
2	jiné (péče o osobu zdrav. znevýhod.)

Tabulka č. 4 – ekonomicky aktivní občané

Ekonomicky aktivní občané	
Počet respondentů	Statut
8	zaměstnaný

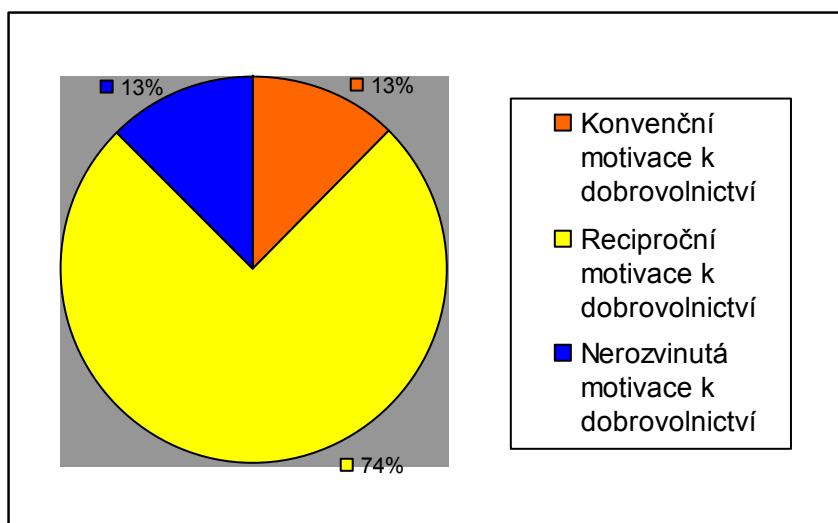
Z odpovědí dotazovaných je 16 osob z řad ekonomicky neaktivních občanů a 8 osob ekonomicky aktivních, **hypotéza č. 2 je potvrzena.**

5.5.3 Co Vás motivovalo stát se dobrovolníkem?

Podkladem pro hypotézu byl výsledek Fričova výzkumu, který prokázal, že největší počet dobrovolníků ovlivňuje konvenční motivace (*viz. Graf. č. 1 dle Friče str. 14*).

Hypotéza č. 3: U dobrovolníků DC Znojmo převládá u nadpoloviční většiny motivace konvenční, za ní reciproční a u nejmenšího počtu nerozvinutá motivace, stejně jako u Fričových kategorií.

Graf. č. 3 dle odpovědí respondentů

Z 24 dotázaných odpovědělo **18 respondentů** tj. 75 %, že je motivoval k dobrovolnické činnosti **vlastní prospěch, nejen pomoc druhým** (dle *Fričovy typologie reciproční motivace*)

3 respondenti tj. 12,5 % odpověděli, že jejich rozhodnutí stát se dobrovolníkem **ovlivnila rodina, výchova, prostředí** tj. 12,5 % (dle *Friče konvenční motivace*)

3 respondenti tj. 12,5 % uvedli jako motivaci **smysluplnost, důvěra v organizaci** (dle *Friče nerozvinutá motivace k dobrovolnictví*)

Tímto hypotéza č. 3 nebyla potvrzena.

Při srovnání grafu č. 1 dle Friče (viz str. 15) a grafu č. 3 lze vyzorovat velký rozdíl motivace k dobrovolnictví dle Friče a motivace u dobrovolníků DC OCH Znojmo.

Výsledek je ovlivněn vysokým počtem „ ekonomicky neaktivních občanů“ v DC OCHZ. Studenti mají větší potřebu pro svůj rozvoj, seberealizaci nejen potřebu pomoc druhým.

5.5.4 Uvažovali jste o ukončení dobrovolnické činnosti, pokud ano, proč?

Předpokladem pro hypotézu č. 4 je, že dlouhodobé dobrovolníky jejich činnost naplňuje a proto neuvažují o ukončení dobrovolnické služby.

Hypotéza č. 4: Nadpoloviční většina dobrovolníků neuvažuje o ukončení dobrovolnické činnosti

Tabulka č. 5 dle odpovědí z 24 dotazovaných

Uvažovalo	Důvod	Neuvažovalo
1	změna bydliště	13
4	současný přístup koordinátora	
2	nedostatek času	
4	pocit nevytíženosti	

Jak lze z tabulky č. 5 určit, z 24 dotazovaných uvedlo 13 respondentů, že o ukončení dobrovolnické činnosti neuvažovalo, **hypotéza č. 4 byla potvrzena.**

5.5.5 Co byste chtěli jinak (co byste změnili)?

Hypotéza č. 5: Nadpoloviční většina dobrovolníků si přeje širší nabídku vzdělání.

Hypotéza byla zvolena v souvislosti s návrhem na motivační program, kde jsem předpokládala, že dobrovolníci budou mít zájem o další vzdělávání, které souvisí s rozvojem a seberealizací.

Z 24 respondentů uvedlo:

Tabulka č. 6 dle odpovědí respondentů

Nabídka vzdělání	Počet respondentů
Pořádání pravidelných setkávání dobrovolníků	14
Širší nabídka vzdělání	5
Zvýšit vytíženost dobrovolníka	4
Zvýšení informovanosti o činnosti DC	7
Ujasnit činnost	2
Supervize	2
Spolupráce s jinými DC	6
Propojenost ostatních zařízení OCHZ	2

Tato otázka má zásadní význam pro vytvoření návrhu Motivačního programu. Ukazuje preferované aktivity dobrovolníků.

Hypotéza č. 5. nebyla potvrzena, dobrovolníci upřednostňují jako odměnu pořádání pravidelných setkávání dobrovolníků před širší nabídkou vzdělávání.

Otázka č. 5. Souvisí s otázkou č. 3. Tím, že nejvíce dobrovolníků je z řad studentů, je zřejmé, že nemají největší zájem o studium, preferují pravidelné setkávání.

5.5.6 Uved'te návrhy ocenění (odměn), které by Vám naše organizace mohla poskytnout.

Hypotéza č. 6 vychází ze zkušeností, že dobrovolníci si potřebují vyměňovat svoje zkušenosti a dojmy z dobrovolnické činnosti a setkávat se se svými vrstevníky.

Hypotéza č. 6: Dvoutřetinovou většinu dobrovolníků upřednostňuje jako odměnu společné akce.

Tabulka č. 7 dle odpovědí respondentů

Návrhy ocenění	Počet respondentů
Vzdělávání	5
Vstupenky na kulturní akce	3
Veřejná pochvala, ocenění	5
Pravidelné setkávání dobrovolníků	14
Společné akce (výlety, sklípek)	16
Zveřejnění výsledků DC	6
Víkendové pobyty	6

Z dotazníku vyplývá, že dobrovolníci výrazně preferují pravidelné setkávání dobrovolníků a společné akce před ostatními způsoby odměňování. Můžeme tedy říci, že **tato hypotéza byla potvrzena.**

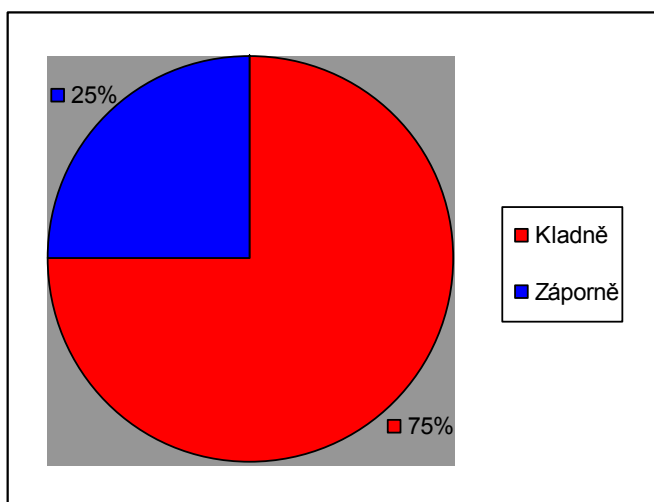
Z otázky č 6. jsem vybrala pro motivační program návrhy respondentů. Za velmi důležité považují setkávání dobrovolníků, vzdělávání (což uvedli již v otázce č. 5), dále pak víkendové pobyty, pochvalu, ocenění na veřejnosti a zařadili sem i neformální večer ve sklípku s občerstvením.

5.5.7. *Myslíte si, že byste zůstal/a dobrovolníkem i bez podpůrných činností (vzdělávání, pravidelné setkávání, společné akce, ocenění zveřejnění výsledků dobrovolnické činnosti) Dobrovolnického centra?*

Hypotéza č. 7: Dvoutřetinová většina dobrovolníků by zůstala dobrovolníky i bez podpůrných činností.

Předpokladem pro hypotézu č. 7 byla skutečnost, že motivační program nebyl realizován, přesto nedocházelo k úbytku dlouhodobých dobrovolníků.

Graf č. 4 dle odpovědí respondentů

Na tuto odpovědělo z 24 respondentů 18 dobrovolníků kladně a 6 záporně.

Hypotéza č. 7 byla potvrzena.

Většina dobrovolníků by zůstala dobrovolníky i bez podpůrných činností, motivační program by však uvítali všichni respondenti.

Na základě analýzy dotazníku a potvrzení či vyvrácení hypotéz jsem vypracovala návrh na Motivační program pro dobrovolníky Dobrovolnického centra při Oblastní charitě Znojmo, což bylo cílem mé bakalářské práce.

6 MOTIVAČNÍ PROGRAM PRO DOBROVOLNÍKY

Není asi překvapivé konstatování potřeby péče o dobrovolníky. Už na předchozích stránkách jsem přiznávala, že si v naší organizaci uvědomujeme potřebu vytváření motivujících podmínek pro jejich činnost. Do kvalitních prostředků je občas nutné investovat (vzdělávání, společné akce, apod.). Logicky je návratnost podobných investic podmíněna setrváním dobrovolníků delší dobu tzn. nárůst počtu dlouhodobých a spokojených dobrovolníků, což se odrazí i v jejich činnosti.

6.1 Jak si udržet dobrovolníky

Ze zkušeností víme, že získávání dobrovolníků není jednoduché, ale jejich udržení je problém daleko větší. Prvotní entusiasmus se trochu vytrácí, prvotní nadšenecké období také. Důvody odchodů jsou různé, přechásto jenom fakt, že projekt už je nastartován a obejde se bez některých dobrovolníků. Uvědomujeme si, že je nutné se věnovat otázce odměňování dobrovolníků v širším slova smyslu a systematicky o ni pečovat. Investujeme do přípravy dobrovolníků určité prostředky a máme pochopitelně zájem, aby dobrovolníci vydrželi co nejdéle, neboť jedině dlouhodobá spolupráce je zárukou návratnosti vložených prostředků. Je tam několik alternativních řešení, např. částečné pracovní úvazky, ale to vždycky záleží na našich možnostech. Často se stává, že některý náš dobrovolník přechází na profesionální úvazek⁵¹.

⁵¹Srov.: FRIČ P. a kolektiv, Dárcovství a dobrovolnictví v ČR, Praha: AGNES, 2001, str111, ISBN 80-902633-7-2

I naši dobrovolníci DC OCHZ se stávají profesionálními zaměstnanci, jak jsem již uvedla výše (viz Osobní asistence), velká část zaměstnanců pocházející z řad dobrovolníků je i v Charitní pečovatelské službě.

Mnohé z příčin, které vedou k odchodu dobrovolných pracovníků, nemůže pochopitelně organizace ovlivnit. Jde např. o stěhování, změnu zaměstnání, nemoc. Ty, které ovlivnit může, jsou:

Vymezení úkolů, vzájemná znalost dobrovolných pracovníků, dobrá informovanost o organizaci, kde pracují, možnost zapracování, pravidelné hodnocení, změna úkolu v případě, že se ukáže, že svěřená činnost je nad síly dobrovolného pracovníka, týmová práce, vyhodnocování, podíl na rozhodování, informační servis, drobné pozornosti (k narozeninám apod.), slavnostní shromáždění, úhrada výdajů, které vzniknou v souvislosti s činnostmi organizace, musí být dobrovolníkům hrazeny, pojištění, Smlouva.⁵²

V běžné praxi přináší dobrovolná péče i řadu rizik. Především sama péče o postižené může někdy působit i velmi depresivně, nemotivačně. Je známý syndrom vyhoření, který postihuje i profesionální pracovníky. Vhodná motivace, především morální, může sehrát svou roli. Rizikem z opačného konce morální škály je možnost zneužití důvěřivých klientů, tendence obohacovat se na jejich účet. Není to určitě jevem masovým, ale toto vyloučit bohužel také nemůžeme. Práce s klienty různých cílových skupin klade často značné nároky nejen na psychiku, ale i na jejich fyzickou kondici. I přes to nachází dobrovolníci v této práci mnoho pozitivního.

„Problémy vznikají zejména tehdy, kdy člověk nenajde vůbec nic, co by jej alespoň trochu bavilo. Naopak pokud něco takového najde, máme solidní naději, že se smíří i se zbytkem povinností. Při zadání práce bychom měli tedy myslet na to, aby alespoň část jejího celkového objemu přinášela

⁵² Srov.: Demokratické instituce a jejich vedení, díl osmý spolupráce s dobrovolníky, vyd. 1, Praha 1992, Vydáno díky finanční podpoře Nadace ROS z Phare Programu rozvoje občanské společnosti Evropské unie, str. 14 – 16,

člověku, který ji má vykonávat, nějakou **radost**. Kdo se při práci (alespoň občas) baví, udělá více.“⁵³

6.2 Vytvoření Motivačního programu

Při vytvoření Motivačního programu jsem vycházela z odborné literatury, rozhovoru s dobrovolníky a průzkumu.

Z rozhovoru a z anket se stovkami dobrovolníků vyplývá, že dobrovolnictví jim přináší nové zážitky, zkušenosti, přátele, možnost seberealizace i možnost být někomu užitečný.⁵⁴

Při vytváření „Motivačního programu“ jsem vycházela z těchto potřeb dobrovolníků.

Motivační program:

Uváděné aktivity a jejich četnost v motivačním programu byla stanovena na základě dotazníkového průzkumu, mé zkušenosti z pozice koordinátora, rozhovoru s koordinátorem a dobrovolníky Dobrovolnického centra při Oblastní charitě Znojmo.

- **Volnočasové aktivity: tzv. příležitostné akce pro dobrovolníky. Aktivity by se měly odehrávat 1x za 2 měsíce.**

Druh činnosti bude vycházet ze zájmů a potřeb dobrovolníků, měli by se střídát činnosti sportovní (např. spinning, squash, florbal) s aktivitami kulturními (návštěva kina, divadla, výstavy aj.).

Je potřeba tyto činnosti kombinovat, aby každý z dobrovolníků měl možnost vyniknout a uplatnit své schopnosti, aby činnost vyhovovala jejich naturelu.

⁵³ Srov.: PLAMÍNEK J., Tajemství motivace, Dotisk 2008, Praha: Grada Publishing,a.s., 2007, s. 17, ISBN 978-80-247-1991-7

⁵⁴ ⁵⁴ Srov.: TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O., Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích, 1. vyd. Praha: Portál, 2002, str. 47, ISBN 80-7178-514-8

- **1x ročně výjezdní setkání mimo DC OHZ**
V roce 2007 proběhl jednodenní výlet do lanového centra v Brně, kde dobrovolníci při adrenalinovém sportu poznávali mimo jiné vlastnosti svých „kamarádů“ a objevovali své nové schopnosti. Tento výjezd měl mezi dobrovolníky velice kladný ohlas
- **1x za měsíc pravidelná setkávání dobrovolníků spojené s informačním servisem**
Zde by se měli seznamovat s novými dobrovolníky, dostávat veškeré informace, které se týkají Dobrovolnického centra, projektů ve kterých pracují i činnosti celé organizace.
- **Vzdělávací aktivity – besedy, semináře, školení pro dlouhodobé dobrovolníky – související s výkonem činnosti zaměřené na projekty a cílové skupiny, s kterými pracují, dle potřeb**
- **Akce v rámci OCHZ**
Dobrovolníci by měli být zváni na akce OCHZ, kde by mimo jiné probíhalo:
 - seznamování a rozvíjení vztahů se zaměstnanci OCHZ
 - podílení se na organizaci akcí konaných OCHZ
 - poděkování za jejich činnost
 - veřejné ocenění za jejich činnost
 - seznamování s činností v projektech OCHZ a práce s klienty
 - účast na společných akcích s klienty – návštěva ZOO,
 - neformální setkávání při oslavách (společné oslavy narozenin dobrovolníků, apod.)
- **Supervize – individuální a skupinové supervize (intervize) na projektech – 1x za dva měsíce**
 - slouží jako zpětná vazba jak koordinátorům, tak dobrovolníkům
 - podpůrná funkce – podpora dobrovolníkům v jejich činnosti
 - kontrolní funkce – předcházení vzniku možných problémů

- **Motivační setkání – víkendové pobyty 2x ročně**

Motivační setkání by měla mít pro dobrovolníky tyto funkce:

- seznamovací
- vzdělávací
- hodnotící
- oddechovou, zábavnou

- **Konzultace s koordinátorem dobrovolníků – dobrovolníci mohou přijít se svými radostmi i starostmi**

Nejdůležitější je osobní kontakt s koordinátorem, koordinátor dobrovolníka povzbuzuje a chválí

- **Podpora specifických dovedností dobrovolníků formou drobných vystoupení pro děti (divadelní, hudební, výtvarné...)** - společné

vystoupení dobrovolníků pro děti - dobrovolníci jako herci, výtvarníci, hudebníci a technici (světelné efekty).

Při nácvicích společných vystoupení by docházelo k seberealizaci, novým zkušenostem a v neposlední řadě ke stmelení kolektivu, což by mělo pozitivní vliv na další setrvání v dobrovolnickém centru.

- **Propagace v rámci webových stránek, tisk**

Z průzkumu vyplývá mimo jiné, že i propagace a informovanost o dobrovolnickém centru je pro dobrovolníky důležitá.

- **Možnost získání osvědčení o dobrovolnické službě, body u přijímacích zkoušek na VŠ – humanitní obory**

Některé VŠ s humanitními obory zohledňují při celkovém hodnocení přijímacích zkoušek i činnost studenta v dobrovolnickém centru. Z rozhovoru s dobrovolníky vím, že i toto je jednou z motivací, proč se stali dobrovolníky.

- **Kontakty s dalšími dobrovolnickými centry, neziskovými organizacemi – výměnné pobyty**

Možnost získávání nových informací, zkušeností, cestování, zdokonalení v jiném jazyce.

Osvědčil se výměnný pobyt našich dobrovolníků a dobrovolníků z Rakouska, který se koná každoročně od roku 2006 pod názvem „72 hodin bez kompromisu“

S návrhem Motivačního programu, který byl vytvořen na základě zkušeností, rozhovorů s dobrovolníky a výsledků dotazníkového průzkumu, jsem seznámila koordinátora Dobrovolnického centra při Oblastní charitě Znojmo, který bude celý program zajišťovat.

Vytvořený Motivační program kladně hodnotili i dobrovolníci. Věřím, že bude užitečným vodítkem při další práci s dlouhodobými dobrovolníky.

ZÁVĚR

Při vytváření Motivačního programu pro dobrovolníky Dobrovolnického centra Oblastní charity Znojmo jsem si uvědomila, jak je důležitá osobnost koordinátora a motivace dobrovolníka k jeho činnosti, kterou vykonává ve svém volném čase bez nároků na finanční odměnu. O to víc je potřeba vytvořit mu takové zázemí, ve kterém cítí sounáležitost a potřebnost.

Dobrovolníci jsou součástí velmi potřebnou a nutnou. Jejich motivace není zanedbatelná, naopak. Její těžiště není a asi nikdy nebude finanční. Snažíme se klást důraz i na motivaci občanskou, mravní, ale také akceptujeme společenský charakter, možnost vytváření dobrých pracovních kolektivů, společenských kontaktů. Dobrovolnictví dává mimo jiné prostor i k jistým šancím na společenský život, kontakt, sblížení.

Často si neuvědomujeme, jak jsou dobrovolníci potřební jak pro zdravou společnost, tak pro jednotlivá sociální zařízení.

Úkolem mé bakalářské práce bylo vytvoření Motivačního programu pro dobrovolníky Dobrovolnického centra Oblastní charity Znojmo. Tento program jsem vytvořila a věřím, že bude v naší organizaci co nejdříve realizován, jak ke spokojenosti koordinátora dobrovolníků, vedoucích projektů, na kterých se dobrovolníci svou činností podílejí, tak ke spokojenosti našich dlouhodobých dobrovolníků.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BALCAR, Karel, *Úvod do studia psychologie osobnosti*, 2. opravené vyd., Chrudim: Nakladatelství MACH, 1991, ISBN není uvedeno

FRIČ P. a kolektiv, *Dárcovství a dobrovolnictví v ČR*, Praha: AGNES, 2001, ISBN 80-902633-7-2

KOSINA K. a kol., *Dobrovolnictví a metodika práce s dobrovolníky*, 1.vyd. Praha 2003: AGNES, ISBN 80-902633-X-7

NAKONEČNÝ, M., *Motivace lidského chování*, 1.vyd. Praha: Academia, 1997, ISBN 80-200-0592-7

PLAMÍNEK J., *Tajemství motivace*, Dotisk 2008, Praha: Grada Publishing, a.s., 2007, ISBN 978-80-247-1991-7

SMÉKAL, Vladimír, *Pozvání do psychologie osobnosti*, Brno: Barrister&Principal, 2002, ISBN 80-85947-80-3

TOŠNER, J., SOZANSKÁ, O., *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, 1.vyd. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7178-514-8

Demokratické instituce a jejich vedení, Díl osmý, *Spolupráce s dobrovolníky*, vyd.1, Praha 1992, Vydáno díky finanční podpoře Nadace ROS z Phare Programu rozvoje občanské společnosti Evropské unie

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, Odbor rodiny a dávkových systémů, *Metodický pokyn č.1/2009 k limitům využití dobrovolnické služby u osob v hmotné nouzi*

Interní materiál Diecézní charity Brno - *Pravidla pro dobrovolnickou službu Diecézní charity Brno*, Brno 2007

Výroční zpráva Oblastní charity Znojmo za rok 2007.

Výroční zpráva Oblastní charity Znojmo za rok 2008.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

http://www.dobrovolnik.ecn.cz/d_hist.shtml - *Pohled do historie dobrovolnictví v ČR*, cit. 18. 3.2010

<http://www.hest.cz/media.shtml?m=2091558>, *10 let rozvoje dobrovolnictví: rehabilitace občanských ctností*, 25. 4. 2008, zdroj: *Fórum sociální politiky (2/2008)*, autor: PhDr. Jiří Tošner, cit. 3. 3. 2009

http://dchbrno.caritas.cz/06/index_old.php?ldPage=51, *Projekt Síť charitních dobrovolnických center na území jižní Moravy*, cit. 21. 9. 2008

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník